

HØGSKOLEN STORD/HAUGESUND

VURDERINGSINNLEVERING

Opplysningene finner du på StudentWeb under Innsyn – Vurderingsmelding

Emnekode: LUP-PEL415

Emnenavn: Pedagogikk og elevkunnskap 4, 1-10

Vurderingsform: Bacheloroppgave

(mappe, hjemmeksamen..)

Kandidatnr: Henriette Milje

Leveringsfrist: 24.5.2012

Ordinær eksamen eller kontinuasjon: Ordinær

Fagansvarlig: Camilla Bjelland og Gunhild Rolfsnes

Musikklæreres tanker om og holdninger til musikkteori.

Hvordan underviser de i emnet og hvor viktig synes de det er?

Bacheloroppgave i pedagogikk

HSH våren 2012

Henriette Milje

PELU 3

Innhold

Sammendrag.....	5
1. Innledning.....	6
2. Teori og aktuell forskning	7
2.1 Hva er musikkteori?	7
2.2 Lærerens rolle i elevenes læringsprosess	8
2.3 Kunnskap i musikkfaget.....	10
2.4 Undervisningsmetoder i musikk.....	11
2.4.1 Induktive og deduktive undervisningsformer	11
2.4.2 Fagspesifikke metoder.....	11
2.4.3 Mesterlæretradisjonen	12
2.4.4 Gehørtradisjonen	12
2.4.5 Carl Orff	12
2.4.6 Hørelære	13
2.5 Kunnskapsløftet og musikkteori.....	13
2.6 Hilde Synnøve Blix: Om hvordan barn lærer seg notespråket.....	14
3. Metode.....	15
3.1 Induktiv tilnærming og kvalitativ metode.....	16
3.2 Intervju	16
3.3 Gjennomførelse av undersøkelsen	17
4. Presentasjon av data	17
4.1 Innledende spørsmål: Utdannelse og erfaring.....	17
4.2 Hvor mye fokus synes du det er på emnet musikkteori i musikkfaget ved skolen?	18
4.3 Hvor trygg føler du deg på emnet?.....	18
4.4 Hva legger du i uttrykket «musikkteori»?.....	18
4.5 Hvordan ville du lagt opp en undervisningsøkt i musikkteori? Bruker du hørelære/gehørtrening som en del av denne undervisningen?	19
4.6 Hva er din opplevelse av elevenes kunnskaper i musikkteori?.....	20

4.7 Hvor viktig synes du undervisning i musikkteori er i forhold til elevenes læring i musikk?	20
5. Drøfting og vurdering.....	21
5.1 Lærernes holdninger og syn på emnet musikkteori	21
5.2 Undervisning i musikkteori.....	23
5.3 Musikkteori som verktøy	25
6. Avslutning	26
Kilder.....	27
Vedlegg 1	29
Vedlegg 2	30

Sammendrag

Målet med dette forskningsarbeidet har vært å få et innblikk i musikk læreres tanker om og holdninger til musikkteori, hvordan de underviser i emnet og hvor viktig de synes det er. Uttrykket musikkteori brukes om musikkens grunnleggende elementer, som rytme, puls, notelære og akkordlære. På grunn av problemstillingens åpne spørsmål, valgte jeg å bruke kvalitativ metode og intervju. Jeg valgte å bruke musikk lærere ved en ungdomsskole som respondenter i undersøkelsen.

Det er ingen tvil om at læreren har mye å si for elevenes læring i skolen. En god lærer kan utgjøre hele forskjellen for om en elev virkelig lærer noe eller ikke. Læreren må selv sitte med mye fagkunnskap og han må kunne planlegge og gjennomføre undervisning på en måte som gir elevenes læringsprosess. Men like viktig som selve undervisningen er det at elevene kan anvende kunnskapen de tilegner seg. Spesielt i emner som musikkteori, er det svært viktig at elevene skjønner hvordan de kan bruke teorien i det praktiske arbeidet i musikkfaget. Spørsmålet om anvendelse vil være avgjørende for hvilken undervisningsmetode lærerne skal ta i bruk. Her er valgmulighetene mange. Hva som er hensikten med undervisningen og hvilke kompetansemål den bygger på vil ha mye å si for hvilken metode lærerne bruker.

I læreplanen for musikk er det en god del kompetansemål som omhandler det musikkteoretiske. Selv om musikkteori ikke nevnes som et eget område, finner vi teoretiske kompetansemål under alle klassetrinn, både på barneskolen og på ungdomsskolen. Læreplanen og kompetansemålene vil danne grunnlaget for hva lærerne skal undervise i.

Under undersøkelsen kom det fram at alle musikk lærerne hadde lang erfaring med å undervise i musikkfaget. På grunnlag av lærernes erfaring, vurderer jeg svarene de har gitt som svært valide. Jeg har fått mange og utfyllende svar på undersøkelsen. De viktigste funnene dreier seg om hvordan lærerne underviser i musikk og hva de mener om viktigheten av denne undervisningen. Lærerne bruker forskjellige metoder i undervisningen, men de er alle opptatt av å kombinere teori med praktisk arbeid i etterkant. De er lite kjente med å bruke gehørtrening og hørelære i undervisningen. Undervisning i musikkteori er viktig for forståelsen av musikkfaget og som et verktøy som elevene kan bruke til å trenge lenger inn i musikken. Dette er alle lærerne i undersøkelsen enige i. Undersøkelsen har gitt gode resultater som jeg kan bruke i mitt eget arbeid som musikk lærer.

1. Innledning

Jeg har alltid vært interessert i musikk. I hele oppveksten har jeg vært omringet av musikk, både i hjemmet og i forskjellige aktiviteter. Jeg har sunget i kor og hatt pianoundervisning, og har alltid basert meg på mitt gode gehør. Notelesing har jeg alltid slitt med, jeg lærte meg musikken gjennom å lytte og imitere. På pianoundervisningen fikk jeg alltid kommentarer om at jeg måtte følge med på notene, men hvorfor skulle jeg det når jeg kunne det utenat? Da jeg i voksen alder begynte å synge i band, oppdaget jeg for første gang at jeg følte jeg manglet noen grunnleggende kunnskaper i musikken. Jeg manglet rett og slett ord til å forklare hva jeg mente. Når bandet spilte, kunne jeg uten problemer *høre* at noe var galt, men jeg klarte ikke å forklare det til de andre. Jeg manglet rett og slett vokabular.

Da jeg selv begynte å studere musikk, var et av fagene vi hadde *musikkteori*. Her lærte vi de grunnleggende elementene i musikken, som noter, rytme og akkorder. Selv om ikke alt var nytt for meg, har den nye kunnskapen jeg har tilegnet meg åpnet opp en ny verden for meg. Musikken har fått ny mening og jeg har mye lettere for å forklare for hva jeg mener når jeg skal spille eller synge sammen med andre. Det var slik jeg begynte å tenke på hvordan grunnskolen forholder seg til emnet musikkteori. Fikk elevene i skolen mye undervisning i dette emnet? I de få timene jeg har observert i musikkfaget mens jeg har vært i praksis, har jeg dannet meg et inntrykk av at det er lite fokus på musikkteori. Stemte dette? Hvilke tanker og holdninger hadde egentlig musikk lærere til dette emnet? Hvordan underviste de i musikkteori? Disse spørsmålene ønsket jeg å finne svar på og det var slik jeg kom fram til problemstillingen min: *Musikklæreres tanker om og holdninger til musikkteori. Hvordan underviser de i emnet og hvor viktig synes de det er?*

Jeg har valgt ut teori som jeg mener vil sette lys på problemstillingen min. Det første jeg skal gjøre i denne oppgaven er å forklare litt dypere hva musikkteori er og hvordan jeg vil bruke uttrykket i oppgaven. Her har jeg tatt utgangspunkt i både definisjoner av uttrykket og hva som sies om musikkteori i kunnskapsløftet. Lærerens tanker og holdninger har mye å si for elevene og jeg har derfor skrevet et kapittel som fokuserer på hvilken rolle læreren har når det kommer til elevens læring. Videre vil jeg beskrive ulike typer kunnskap, både generell og kunnskap som er spesielt knyttet til musikkfaget. Dette fordi kunnskap i musikkteori gjerne kan sees på på forskjellige måter. Siden jeg ønsker å finne ut noe om hvordan lærerne underviser i musikkteori, vil jeg presentere forskjellige undervisningsmetoder, både generelle og fagspesifikke. Jeg har så sett på hva kunnskapsløftet har å si om emnet. Til slutt i

teorikapittelet har jeg sett på Hilde Synnøve Blix sin forskning på hvordan barn lærer seg noter.

I metodekapittelet vil jeg presentere hvilke metoder jeg har brukt i forskningen og si noe om hvorfor jeg har valgt denne tilnærmingen.

Jeg har valgt å presentere resultatet av undersøkelsene mine som et eget kapittel. Dette er fordi svarene jeg har fått er så utfyllende og fordi jeg sitter igjen med mye informasjon. Jeg har valgt å presentere alle svarene jeg har fått, fordi jeg synes all informasjonen er relevant. Jeg presenterer lærernes svar under ett, ikke enkeltvis.

Som sagt, sitter jeg igjen med mye informasjon etter undersøkelsen min. Svarene jeg har fått skal jeg drøfte og vurdere ut fra den teorien jeg har presentert. For å kunne drøfte alle aspektene i problemstillingen min, har jeg valgt å dele dette kapittelet inn i tre, der jeg tar for meg hva jeg har funnet ut om lærernes tanker og holdninger, hvordan de underviser og hvordan de ser på viktigheten av denne undervisningen. Jeg vil også kommentere med egne tanker hva jeg har fått ut av undersøkelsen, hva som eventuelt overrasket meg og hvilke svar som var som forventet.

2. Teori og aktuell forskning

I dette kapittelet skal jeg presentere teori rundt emnet musikkteori, undervisningsformer og lærerrollen. Ettersom kunnskapsløftet er lærernes holdepunkt i all aktivitet og undervisning ved skolen, skal jeg også se på hva jeg kan finne om musikkteori i læreplaner og kompetansemål. Det var ikke så lett å finne forskning som gikk på min problemstilling, men jeg ble gjort oppmerksom på Blix' forskning gjennom egen undervisning. Hun har forsket på barns forhold til notespråket.

2.1 Hva er musikkteori?

Musikkteori er ikke et eget fag i grunnskolen, men et emne innenfor musikkfaget. I læreplanen i musikk har ikke kompetansemålene som går på det musikkteoretiske noe eget hovedområde. Vi finner de musikkteoretiske målene under alle de tre hovedområdene; *misisere, komponere og lytte*.

Det finnes mange forskjellige definisjoner på hva musikkteori dreier seg om, både vide og snevre. Det er et stort emne som mange elementer i seg. I store norske leksikon (u.å.) blir musikkteori beskrevet som en «sammenfattende betegnelse på musikalske undervisningsdisipliner som allmenn musikk lære, harmonilære, kontrapunkt, formlære, instrumentasjonslære osv.» Hva som her menes med allmenn musikk lære, er ikke godt å si, men både harmonilære og formlære nevnes i Læreplanen. Likevel er dette en tung og lite beskrivende definisjon av begrepet. En enklere forklaring finner vi på nettsiden Takt og tone der musikkteori beskrives som «Kunnskap om musikkens vesen, melodi, harmoni, takt og rytme (...)» Også elementer som takt, melodi og rytme beskrives i målene i læreplanen. Den definisjonen som jeg synes beskriver elementene i musikkteori best, fant jeg på Wikipedia:

Musikkteori er den del av musikkvitenskapen som søker å beskrive musikk på en teoretisk måte. Musikkens elementer beskrives, systematiseres og analyseres. Blant dem finner vi tone, rytme, harmoni, melodi, tekstur og form. Musikkteorien er ofte rettet mot de mønstre og systemer de fleste komponister arbeider etter. Begrepet «musikkteori» blir ofte brukt som en samlebetegnelse for en rekke læremner (notelære, harmonilære, satslære osv.) som brukes innen musikkutdanning i Vesten (Wikipedia u.å.).

Alle disse definisjonene sier noe om musikkteoriens elementer, at det dreier seg om det vi kan kalle musikkens byggesteiner, eller musikkens språk. Ser vi i læreplanen, kan vi trekke fram disse elementene under musikkteori:

- Rytme, tempo, takt, taktart og melodi (det som har med noter å gjøre, noter satt i system)
  - Klang og dynamikk (Spille sterkt eller svakt)
  - Form og harmonilære (hvordan et stykke er satt sammen og flerstemmighet)
  - Akkorder og besifring (verktøy for å kunne akkompagnere ved hjelp av akkompagnementsinstrumenter som piano og gitar)
- (Utdanningsdirektoratet u.å.a)

Notelære nevnes ikke som et eget element, men ligger i det å lære seg rytme og melodier. I oppgaven min vil jeg vise til de nevnte elementer når jeg bruker uttrykket musikkteori.

2.2 Lærerens rolle i elevenes læringsprosess

Læring er noe som foregår i alle arenaer i menneskets liv. Samfunnet er til en hver tid avhengig av at kunnskaper og ferdigheter blir ivaretatt, videreført og utviklet. I vår tid blir kompetanse og kunnskap sett på som helt avgjørende for at vi skal kunne opprettholde vår

velstand. Det som er utfordringen i vår tid er at vi ikke vet sikkert hvilken kunnskap og kompetanse vi vil trenge i framtiden. De grunnleggende ferdighetene som lesing, skriving og regning vil vi med all sannsynlighet ha bruk for, men også evner som å kunne omstille seg raskt, ta initiativ, være selvstendige og kreative vil få en stor rolle i framtiden. Ettersom samfunnet utvikler seg hele tiden og i stor fart, må vi som mennesker lære oss å tilpasse oss stadig nye former for kunnskap og informasjon (Skaalvik og Skaalvik 2005).

Det er skolen som har fått ansvaret for at barna våre skal tilegne seg de nødvendige kunnskaper og ferdigheter, og derfor har læreren et stort ansvar når det kommer til elevenes læringsprosess. Svanberg og Wille (2009) peker på at forskning viser at læreren mest sannsynlig er den viktigste faktoren i skolen for elevenes læring. I tillegg til å ha ansvar for å legge undervisningen til rette for elevene, har læreren også en viktig oppgave i å motivere elevene og hjelpe dem til å trives i skolen. Uten disse faktorene, blir læring vanskelig. Men hva er det da som kjennetegner en god lærer? Det er blitt forsket en del på dette, og forskningen viser at gode lederegenskaper, god faglig kompetanse og gode evner til å planlegge er egenskaper en god lærer bør ha. Videre er det også viktig at læreren er opptatt av elevenes læringsutbytte og at han viser omsorg og har forventninger til sine elever (Svanberg og Wille 2009).

Læreren har en viktig rolle som oppdrager og må arbeide med normer, verdier og holdningsdannelse hos elevene. Skolen som institusjon skal bidra i den sosiale oppdragelsen og lære elevene hvordan de skal oppføre seg og hvordan de skal forholde seg til sine medmennesker. Dette er en stor utfordring for skolen i dagens samfunn, ettersom barna får enorme mengder informasjon gjennom ulike media, som fjernsyn og internett, hele tiden. Disse mediene kan være med å skape holdninger hos elevene som det er vanskelig for både lærere og foreldre å ha noen kontroll over. Det kan også være lett for at en lærer uttrykker sine personlige holdninger til et fag, et emne eller en sak, og også dette vil i stor grad påvirke elevene (Imsen 2005). Skolen må derfor basere seg på «å oppdra til selvstendige holdninger basert på grunnleggende verdier (...)» (Imsen 2005: 19). Både skolen som enhet og hver enkelt lærer må hjelpe elevene til å forholde seg kritisk til den uendelige mengden informasjon de får gjennom media. Ruud (1994) peker også på viktigheten av å hjelpe elevene til å tenke kritisk og omsette kunnskaper de får fra mediene til generell musikkunnskap som de kan bruke.

2.3 Kunnskap i musikkfaget

Formidling av allmennkunnskap har tradisjonelt sett blitt sett på som skolens viktigste oppgave, derfor settes det også store krav til lærerens kunnskapsnivå (Imsen 2005). Selv om musikk er et allmenndannende fag, er det også et praktisk og estetisk fag der det auditive aspektet står i fokus. Som et både allment og praktisk/estetisk fag, settes det andre krav til kunnskap i musikkfaget enn i de andre allmenne fagene i læreplanen.

Kunnskap i musikkfaget består av flere komponenter. Ferdighetskomponenten, som omfatter det å kunne spille/synge/skape, krever både motoriske og kognitive ferdigheter. Samtidig bærer også denne komponenten i seg evne til å samarbeide, og personlige egenskaper som utholdenhet. Informasjonskomponenten handler om kunnskaper innenfor historie og teori, musikk og samfunn. Personlige egenskaper som kritisk forståelse, interesse, motivasjon og engasjement er også viktige her. Den komponenten som gjerne skiller musikkfaget fra andre fag, er holdningskomponenten. Den dreier seg om det emosjonelle aspektet ved musikken, om den musikalske identiteten og den kulturelle posisjonen som vår musikksmak gir oss (Ruud (Dyndahl og Varkøy) 1994)

Også Skaalvik og Skaalvik (2005) skiller mellom flere typer kunnskap; *faktakunnskap*, *prosedyre kunnskap* og *anvendelseskunnskap*. De peker på at både faktakunnskap og prosedyrekunnskap (kunnskap om hvordan man gjør ting) får mye fokus i undervisningen, mens anvendelseskunnskapen tradisjonelt sett har fått mindre plass. Anvendelseskunnskap handler om å vite i hvilke situasjoner vi kan bruke kunnskapene vi sitter med og hvorfor vi bruker dem (Skaalvik og Skaalvik 2005). Det er lærerens oppgave å sørge for at elevene får innsikt i de forskjellige typene kunnskap og at de i tillegg til å *kunne* noe, også vet *når* og *hvordan* de kan bruke det.

I den generelle delen av Kunnskapsløftet står det: «Fagkunnskapen å læreren og rettleieren er nødvendig når dei unge skal omsetja sine røymsler til innsikt» (Utdanningsdirektoratet u.å.b: 8). Kunnskaper skal ikke bare overføres til elevene, men også være til hjelp for at elevene skal kunne omgjøre sine erfaringer til kunnskap. Selv om det i bunn og grunn er eleven som må ta ansvar for sin egen læring, er det læreren som sitter med ansvaret for hvilken kunnskap han skal føre videre til elevene (Svanberg og Wille 2009). Han må derfor hele tiden være observant og bevisst på hvordan han legger opp undervisningen, og sørge for at utenom å lære seg faktakunnskaper, må også elevene lære seg hvordan de skal anvende kunnskapen de sitter med.

2.4 Undervisningsmetoder i musikk

Spørsmålet om hvilke undervisningsmetoder eller arbeidsformer man skal bruke handler om å kunne tilpasse undervisningen til det stoffet som elevene skal lære. Det handler om læringsaktiviteter, organisering og hvordan læreren forholder seg til elevene. Tradisjonelt sett har undervisningsmetodene blitt brukt som et verktøy til hva *læreren* skal gjøre, men det har nå skjedd en endring og fokuset har blitt flyttet mer og mer mot *elevens læring* (Hanken og Johansen 1998). Av denne grunnen har metodebegrepet fått en ny betydning som *lærings – og undervisningsmetoder*, men for enkelthets skyld vil jeg bruke uttrykket undervisningsmetoder, da det fremdeles er vanlig å bruke dette.

2.4.1 Induktive og deduktive undervisningsformer

Musikkteori er et emne der det finnes fastsatte regler og prinsipper som man må forholde seg til. I det som blir kalt induktive og deduktive metoder forholder meg seg til disse regler og prinsipper på forskjellige måter. I den induktive undervisningsformen går man fram gjennom at «(...) eleven gjennom egen utforskning og problemløsning finner fram til reglene og prinsippene» (Hanken og Johansen 1998: 82). I den deduktive formen begynner man med å få presentert reglene og etterpå skal elevene jobbe med dette gjennom ulike oppgaver. Dersom en pianoelev skal lære seg prinsippene for hvordan en durskala er bygget opp, kan dette altså gjøres på to måter:

1. Induktivt: Eleven må selv finne ut hvordan skalaen er bygget opp ved å sitte ved pianoet og spille skalaer med forskjellige utgangstoner.
2. Deduktivt: Læreren forteller eleven hvordan en durskala er bygget opp og deretter får eleven i oppgave å spille skalaen med ulike utgangstoner (Hanken og Johansen 1998).

Det finnes ingen fasit på hvilken av disse metodene som er best. Læreren må selv bestemme ut fra målene for undervisningen hvilken framgangsmåte som vil være mest hensiktsmessig. Han må også tenke over hva slags type lærestoff det dreier seg om og hvilke forutsetninger de ulike elevene har. Ifølge Hanken og Johansen (1998) vil også en variasjon i bruk av undervisningsformene ha betydning for elevenes motivasjon og konsentrasjon.

2.4.2 Fagspesifikke metoder

Det finnes mange undervisningsmetoder som er generelle for alle fag, slik som deduktive og induktive metoder. Men vi har også en del metoder som går direkte på musikkfaget, metoder som dreier seg om hvordan vi kan undervise for å lære elevene noter, for å lære dem å spille

og synge og å lytte til musikk (Hanken og Johansen 1998). Jeg skal kort nevne to tradisjoner som er vanlige i musikkundervisningen og så fortelle om to musikkpedagoger/komponister som har utviklet egne opplegg for bruk i skolen.

2.4.3 Mesterlæretradisjonen

Mesterlæretradisjonen er den eldste og mest tradisjonsrike formen for musikkpedagogisk virksomhet. Dersom en person ønsker å lære å spille piano eller å komponere musikk, oppsøker han en pianist eller komponist og går i lære hos ham. Denne tradisjonen er fremdeles svært aktuell når det kommer til det å lære seg å spille/synge/komponere. *Mesteren* (læreren) demonstrerer riktig framgangsmåte for eleven og så «øver svennen mens mesteren korrigerer utførelsen til han er fornøyd med resultatet» (Hanken og Johansen 1998: 96). Tradisjonen baserer seg på de kunnskaper og kriterier mesteren har utviklet og han fører disse videre over til eleven. Verdifulle tradisjoner blir slik overført på en effektiv måte, men det er lett for at elevenes egen kreativitet og nyskaping blir nedvurdert og at eleven derfor ikke får utviklet en selvstendig måte å bruke kunnskapen sin på (Hanken og Johansen 1998).

2.4.4 Gehørtradisjonen

Musikktradisjoner som ikke baserer seg på notasjon men på det som vi hører, blir kalt gehør. Gehørtradisjonen har visse fellestrekk med muntlig overføring av kunnskaper, selv om det kanskje ikke er helt korrekt å snakke om «muntlighet» innenfor musikken. Gjennom denne tradisjonen blir kunnskaper om musikken overført gjennom det auditive, uten noen form for nedskrevne noter og tegn. Elevene lytter til musikken, prøver seg fram og tar etter eller imiterer det de hører. I den vestlige musikken er dette en tradisjon som særlig blir knyttet til rockemusikk, der utøverne ofte øver sammen og er avhengige av å lytte til hverandre. Gehørtradisjonen blir slik en effektiv metode for å lære seg nytt stoff og er mindre tidkrevende enn å bruke noter. Også innenfor kunstmusikken blir nå gehørmetoden tatt i bruk. Musikkpedagogen *Shinichi Suzuki* (1898-1998)¹ er kjent for sitt konsept der elevene jobber med gehørspill i lang tid før de begynner å lære noter (Hanken og Johansen 1998).

2.4.5 Carl Orff

Carl Orff (1895-1982) var en tysk komponist som ble interessert i musikkpedagogisk virksomhet etter å ha observert hvordan danseren Dorothee Gunther tok i bruk hans musikk i opplæringen av dansere ved sin Guntherskole. Orff var kjent for å ha en spesiell regi på sine framføringer. Han trakk ofte musikere og deres instrumenter opp på scenen under

---

¹ Japansk fiolinist som lærte seg selv å spille gjennom gehør. Utvikler av Suzuki Metoden.

danseforestillinger, og utstyrte gjerne danserne med rytmeinstrumenter. I Guntherskolen besto undervisningen i at elevene lærte seg de grunnleggende elementene i musikken gjennom praktisk musisering og dans. Improvisasjon var en viktig del av undervisningen (Hanken og Johansen 1998). Orff utviklet, sammen med eleven Gunhild Keetman, ut fra dette et «Schulverk», som er «en samling progressivt ordnede spillesatser for musikkopplæring» (Hanken og Johansen 1998: 103). Dette Schulverket besto av fem hefter der han presenterte musikkens grunnleggende elementer. Heftene hadde stigende vanskelighetsgrad, der hvert hefte bygget på det forrige. Orff utviklet i sitt konsept et eget instrumentarium som han brukte i undervisningen. Disse instrumentene var inspirert av afrikanske og indonesiske instrumenter og skulle utfordre elevene både grov – og finmotorisk (Hanken og Johansen 1998).

Målet med dette undervisningskonseptet var at elevene skulle utvikle:

- selvrespekt og fellesskapsfølelse
- forståelse for musikkens form og sammensetning
- forståelse for musikk som kunstart
- musikalsk selvstendighet
- kompetanse til å framføre musikk

(Hanken og Johansen 1998: 104).

2.4.6 Hørelære

Hørelære er en metode som inngår i den elementære musikk – og instrumentalundervisningen. Gjennom å lytte skal man gjenkjenne rytmer, melodier og andre elementer og skrive dem ned. Formålet med å bruke hørelære er å utvikle de ferdighetene som gjør at man kan oppfatte musikken på et bevisst nivå. Dette oppnås gjennom å trene opp den musikalske hukommelsen og evnen til å se for seg musikken, gjerne gjennom oppøvelse av ferdigheter i notelesing. Klassisk hørelære baserer seg blant annet på rytmelære, sang fra noter, musikkdiktat, gehørspill og improvisasjon. I rytmisk hørelære fokuseres det gjerne på kroppslig – rytmisk koordinering, imitasjon og improvisasjon (Den store danske u.å.).

2.5 Kunnskapsløftet og musikkteori

For å kunne velge den beste undervisningsmetoden, må læreren vite noe om innholdet i undervisningen. For å finne fram til undervisningens *hva*, kommer vi som lærere ikke utenom Kunnskapsløftet. Hva har så Kunnskapsløftet å fortelle oss om musikkteori?

I formålet med musikkundervisningen står det: «Som et allmenndannende kunstfag skal musikkfaget gi elevene grunnlag for å kunne oppleve, reflektere over, forstå og ta del i musikalske uttrykk» (Utdanningsdirektoratet, u.å.a). Kompetansemålene som står i læreplanen for musikk skal gi elevene mulighet til å være innom alle disse aspektene ved faget. Som jeg har nevnt tidligere, er ikke musikkteori et eget hovedområde, men de tre hovedområdene musisere, komponere og lytte bærer alle i seg mål som går på det teoretiske.

I kompetansemålene etter 2.årstrinn er fokuset på å kunne imitere rytmer og melodier, ulike takter og tonearter. Det snakkes også om gehør, at elevene skal kunne improvisere rytmer og korte melodier etter gehøret. Elevene skal også kunne sette sammen klang, rytme, dynamikk og melodiske motiver til små komposisjoner, og de skal kunne samtale om disse elementene gjennom lytting til musikk. Her legges det altså til grunn at elevene skal få en innføring i musikkteori og lære seg det grunnleggende de to første årene på skolen (Utdanningsdirektoratet u.å.a).

I de følgende årene på skolen, fram til elevene begynner på ungdomsskolen, bygger kompetansemålene på de samme elementene. De skal fortsette å arbeide med puls og tempo, improvisasjoner av melodier etter gehør og imitere rytmer og melodier. Her skal elevene også kunne spille enkle ostinater (korte rytmer eller melodier som gjentas) etter gehør. På disse årstrinnene jobber altså elevene videre med stoffet samtidig som det hele tiden er en progresjon i målene (Utdanningsdirektoratet u.å.a).

Etter 10.årstrinn skal elevene kunne bruke de grunnleggende elementene i musikken. Her kommer det et nytt aspekt inn; bruk av besifring og akkordprogresjon. Elevene skal kunne bruke besifring og akkordprogresjon i spill på instrumenter. De skal også kunne bruke faglige begreper i presentasjon av arbeid med musikk. Under «komponere» skal elevene kunne skrive ned egenprodusert musikk ved hjelp av grafisk eller tradisjonell notasjon (Utdanningsdirektoratet u.å.a).

2.6 Hilde Synnøve Blix: Om hvordan barn lærer seg notespråket

Hilde Synnøve Blix er førstelektor i hørelære ved Universitetet i Tromsø og har gjennomført en undersøkelse på hvordan barn lærer seg notespråk. Blix har nettopp levert avhandlingen «Gryende musikk literacy». Hun legger vekt på at måten noter blir introdusert på for barna og hvilken metode som brukes i noteinnlæringen er utrolig viktig. Hun mener at barna må se

sammenheng mellom noter og musikk, at noter er en sang skrevet ned på papir og ikke bare løse tegn. Barna må få leke med notene, øve seg på å skrive ned sanger de kjenner og leke seg med å tegne noter ved kjøkkenbordet. (Odland 2012).

Blix peker på at mange barn og unge slutter å spille fordi de ikke behersker notespråket godt nok. Hun mener at barnas motivasjon daler raskt når elevene hele tiden må spørre læreren om hjelp. Hun mener at man kan trekke linjer mellom hvordan barna lærer seg skriftspråket. Språket må beherskes før barna kan begynne å lese og skrive det, og på samme måte må man erfare musikken før man begynner med noter. Derfor mener Blix at man må la barna få et notefritt møte med musikken i begynneropplæringen. Hun mener også at det å «lekeskrive» noter er bra, på samme måte som i norskopplæringa (Odland 2012).

«Det er viktig å koble øre til notetegn fra starten», sier Blix, og slik bruke gehøret i noteopplæringen (Odland 2012). Hun er forsiktig med å påpeke hva som er feil med noteopplæringen, men sier at lærerne ofte kan ha det litt for travelt når de skal undervise, og at barna derfor ikke får nok tid til lære. Hun mener også at metoden som ofte blir brukt, ved at elevene imiterer det læreren gjør, ikke er en effektiv strategi når elevene senere skal gå over til notelesing (Odland 2012).

Hilde Synnøve Blix hadde selv et godt forhold til noter som barn. Hun gikk i korps og likte å bruke noter og finne ut av notesystemet selv slik at hun slapp å spørre om hjelp. Også i voksen alder har hun et godt forhold til noter og bruker ofte å se på et notebilde når hun lytter til musikk (Odland 2012).

Notespråket består av helt andre tegn enn skriftspråket og Blix mener at dette er en av grunnene til at elevene sjeldnere får aha-opplevelser når det kommer til notelesing. Hun snakker likevel om at elevene kan knekke notelesingskoden når de forstår at noter representerer musikken og når de vet hva tonene heter og kan spille og synge enkle rytmer (Odland 2012).

3. Metode

Min problemstilling, som dreier seg om lærernes tanker og holdninger, vil ikke være mulig å presentere i form av tall og statistikk. Jeg var ute etter en type informasjon som jeg måtte presentere gjennom fortolkning og analyse, derfor var det den kvalitative metoden jeg måtte bruke i forskningen min. Jeg ønsket å finne ut hva musikk lærerne tenker om musikkteori og

undervisning i emnet og fant ut at jeg derfor måtte stille disse spørsmålene til nettopp musikk lærere. Det var de som best kunne gi meg den informasjonen jeg var ute etter.

3.1 Induktiv tilnærming og kvalitativ metode

Jeg har valgt å bruke en induktiv tilnærming i forskningen min. Selv om jeg har gjort meg opp noen tanker i forhold til problemstillingen, ønsket jeg å gå ut i feltet med et åpent sinn og uten at mine tanker og holdninger skulle ha noe å si for forskningen. Jeg ville at de dataene jeg samlet inn skulle tale for seg selv slik at jeg kunne bygge opp oppgaven ut fra de resultatene jeg fikk (Postholm og Jacobsen 2011).

På grunn av problemstillingens formulering, valgte jeg som sagt å bruke kvalitativ metode. Jeg ønsket å finne ut mer om lærernes holdninger til musikkteori og deres tanker rundt undervisning og praksis i dette emnet. Ettersom dette er prosesser som ikke lar seg måle i tall, måtte jeg basere forskningen min på «myke data»; data som baserer seg på kortere eller lengre tekster som må analyseres. Denne metoden er fleksibel og gjør at man i stor grad kan «la informantene styre den informasjonen som kommer fra, og derigjennom lettere oppdage forhold som man ikke hadde tenkt seg på forhånd» (Johannesen og Tufte 2002: 78). Innenfor den kvalitative datainnsamlingsmetoden er det oftest fenomener og prosesser man studerer og det er vanlig å bruke denne metoden innenfor pedagogikken.

3.2 Intervju

Min første tanke var at jeg ville bruke aksjonslæring. Jeg ville prøve ut et undervisningsopplegg i praksis der tema var musikkteori, og på den måten finne ut mer om hvordan man kunne undervise i dette emnet. Etter nærmere ettertanke fant jeg ut at mine egne erfaringer med å bruke musikkteori i undervisningen var begrenset, det var også min generelle praksis i musikkfaget. Jeg trengte mer kunnskap og ville vite noe om andres erfaringer, holdninger og meninger om emnet. Ved å få et innblikk i hva andre mente om temaet og mer egen erfaring, ville jeg ha mer grunnlag til å forske ved hjelp av aksjonslæring ved en senere anledning. Jeg valgte derfor å bruke intervju. Som respondenter valgte jeg, som sagt, å bruke musikk lærere, siden de nødvendigvis ville ha en del tanker og meninger om dette. Gjennom å bruke intervju kunne jeg sikre meg at jeg fikk inn mye informasjon om temaet og at jeg kunne bruke informasjonen slik jeg ville (Postholm og Jacobsen 2011). Jeg valgte å intervju musikk lærerne individuelt, ansikt til ansikt og jeg valgte den halvåpne intervjuformen. Fordelene med denne formen var at jeg kunne lage fastsatte spørsmål på forhånd, men stille ekstraspørsmål og be respondentene utdype enkelte ting dersom jeg ønsket det. Ulempene var

at jeg på denne måten kunne komme til å sitte med veldig mye informasjon som ville bli vanskelig å bearbeide. På tross av dette, mente jeg at jeg hadde behov for muligheten til å be respondentene utdype, og at de spontant kunne si det de tenkte, for å få et så godt innblikk i problemstillingen som mulig (Postholm og Jacobsen 2011).

3.3 Gjennomføring av undersøkelsen

Før jeg satte i gang med undersøkelsen, sendte jeg en forespørsel til rektoren ved den aktuelle skolen, der jeg spurte om de var villige til å delta i undersøkelsen (Vedlegg 1). Jeg la ved spørsmålene mine, slik at rektor kunne bedømme om skolen ønsket å delta ut fra hva jeg skulle spørre om. Da jeg hadde fått tillatelse fra rektor, tok jeg kontakt med musikk lærerne ved skolen og spurte om de kunne tenke seg å stille opp for et intervju. Jeg forklarte dem hva intervjuet skulle dreie seg om. Heldigvis ville alle lærerne stille opp og jeg hadde derfor ingen vanskeligheter med å få deltakere til undersøkelsen. Jeg avtalte tid med den enkelte lærer og jeg reiste til skolen for å gjennomføre intervjuene. Gjennomføringen forløp uten problemer.

4. Presentasjon av data

Som intervju mal, laget jeg et skjema på PC med 4 innledende spørsmål om utdanning og erfaringer og 6 spørsmål som gikk på temaet musikkteori (se vedlegg 2). Under intervjuene noterte jeg svarene direkte inn i skjemaet. Dette var en oversiktlig og enkel måte å gjennomføre intervjuet på, og det var lett å anonymisere dem som ble intervjuet. Som intervjuobjekter brukte jeg 3 musikk lærere ved en ungdomsskole; Grethe, Astrid og Magne². De underviser i musikk ved 8.- og/eller 10.trinn på skolen.

4.1 Innledende spørsmål: Utdanning og erfaring

For å få et innblikk i lærernes bakgrunn, ville jeg gjerne vite noe om utdanning og hvor de hadde sine erfaringer fra når det kom til undervisning i musikkfaget. Disse opplysningene kunne være til hjelp for meg i hvordan de svarte på spørsmålene; hadde erfaring og utdanning innvirkning på svarene deres?

Både Grethe, Astrid og Magne har minst 3-årig lærerutdanning. Grethe har også tillegg i tilpasset opplæring. Alle lærerne har mellom 30 og 60 studiepoeng i musikk. De har alle over 10 års erfaring med å undervise i musikkfaget, Magne har undervist i over 30 år. Magne har

---

² Intervjuobjektene er anonymisert og navnene er endret.

sin erfaring fra ungdomsskole og har også erfaring med korledelse på fritida. Grethe og Astrid har erfaring fra både barne – og ungdomsskole. Astrid har lengst erfaring fra barneskole, mens Grethe har mest erfaring fra ungdomsskolen. Alle lærerne er eller har vært aktive med musikkaktiviteter på fritida.

4.2 Hvor mye fokus synes du det er på emnet musikkteori i musikkfaget ved skolen?

Her svarer Grethe at hun synes det er mye fokus på musikkhistorie og at det teoretiske arbeidet blir flettet inn i det praktiske. Hun har mer fokus på det praktiske enn det teoretiske, men har enkelte rene teoritimer når det kommer til grunnelementene (rytme, akkorder, noter o.l.). Hun mener at det teoretiske må vise tydelig igjen i det praktiske arbeidet elevene skal gjøre. Både Magne og Astrid synes teori og praktisk arbeid har like mye fokus i faget. Magne kommenterer at han opplever den praktiske delen av undervisningen som mer meningsfull enn den teoretiske biten.

4.3 Hvor trygg føler du deg på emnet?

I spørsmålet om de selv føler seg trygge på temaet musikkteori, svarer alle bekreftende. De føler seg trygge på både egne kunnskaper og i undervisningssammenhenger. Grethe kommenterer at hun er trygg på emnet på det nivået ungdommene befinner seg på, men at hun hadde hatt problemer dersom nivået hadde vært høyere. Astrid føler seg veldig trygg på egne kunnskaper og trekker fram at hun har hatt mye undervisning i og erfaring med musikkteori selv.

4.4 Hva legger du i uttrykket «musikkteori»?

På dette spørsmålet svarer lærerne litt forskjellig. Grethe beskriver det som «læren om musikkens oppbygging». Hun sammenligner dette med lese – og skriveopplæring i norskfaget, som er læren om norskspråkets oppbygging. På sammen måte blir musikkteori læren om musikkspåket. Astrid nevner også at hun ser på musikkteorien som noe grunnleggende i musikkfaget og kommet med eksempler som notelære og besifring. I tillegg ser hun på musikkhistorie og sjangerlære som en del av musikkteorien. «Musikkteori er et vidt begrep», kommenterer Magne. Han peker på at notelære, musikkanalyse og musikkhistorie er elementer som kan gå under begrepet musikkteori.

4.5 Hvordan ville du lagt opp en undervisningsøkt i musikkteori? Bruker du hørelære/gehørtrening som en del av denne undervisningen?

Alle lærerne var her klare på at de ville bruke både teoretiske og praktiske undervisningsformer sammen. Grethe forteller at hun benytter musikklytting som en metode. Elevene får lytte til et musikkstykke, og så analyserer de de ulike, teoretiske elementene i stykket etterpå. Hun ville så gitt en oppgave i komponering/musisering slik at elevene får jobbe praktisk med stoffet og slik vise at de har forstått. Hun svarer at hun bruker lite instrumenter eller sang i teoriundervisningen, mer musikkstykker. Gjennom bruk av musikkstykker mener hun at elevene får en viss trening i hørelære, men hun bruker ikke gehørtrening som en del av undervisningen.

Astrid deler undervisning i musikkteori i to; først en del ren teori, så en del med praktisk arbeid der elevene skal sette teorien inn i en sammenheng. Hun er tydelig på at hun synes det er viktig at både de auditive, de visuelle og de taktile aspektene i undervisningen blir ivarettatt. Hun svarer at hun bruker lite hørelære/gehørtrening i undervisninger, men fokuserer mer på praktiske øvelser. Hun mener det er svært viktig å variere undervisningen og arbeidsmetodene slik at alle elevene har forutsetninger til å kunne lære. Viktig å konkretisere og bruke ulike instrumenter som eksempel.

Også Magne liker å ha en teoriøkt først og så en praktisk del etterpå. Han legger vekt på at det må være sammenheng mellom det teoretiske og det praktiske. Når han skal undervise i notelære, blir det ofte en del skriftlige oppgaver, men han er nøye med at musikktimene alltid må inneholde en praktisk aktivitet. Han bruker en del lytting til musikkstykker, der elevene får oppgaver i forhold til hva de skal lytte etter (instrumenter, dynamikk o.l.). Gjennom å lytte mener han at elevene lettere vil kunne gjenkjenne ulike elementer i musikken.

Som et tilleggsspørsmål til dette spørsmålet, spurte jeg Magne om han hadde noe erfaring med å bruke IKT i musikkteoriundervisning. Han fortalte at han hadde jobbet med et prosjekt på en annen skole, der elevene skulle lage en hip-hop låt og spille inn på data. Det musikkteoretiske fokuset hadde vært form, og elevene måtte lage en låt etter spesielle mønstre (eks. A-B-A-B). Ellers hadde han lite erfaring med bruk av IKT, han mener dette har sammenheng med at det er mangel på relevant programvare i skolen.

4.6 Hva er din opplevelse av elevenes kunnskaper i musikkteori?

Alle de tre lærerne peker på at det er et stort sprik innenfor en klasse, men at nivået av kunnskaper i gjennomsnitt er heller lavt. De elevene som er aktive i musikkaktiviteter på fritida stiller ofte sterkere. Astrid mener at elevene får lite undervisning i emnet i barneskolen, og at de derfor sitter med lite kunnskaper når de kommer til ungdomsskolen. Grethe tror at en av grunnene til at elevene har lite kunnskaper, er at musikkteorien ofte er vanskelig for elevene og at de legger mer vekt på det praktiske. Magne peker også på at elevene synes teorien er lite interessant og er mer opptatt av å lytte til musikk og spille musikk (instrument) selv.

4.7 Hvor viktig synes du undervisning i musikkteori er i forhold til elevenes læring i musikk?

Både Grethe, Astrid og Magne mener at denne undervisningen er viktig, men i små doser og på et enkelt nivå. Magne svarer at de som ønsker å ha musikk som yrke/aktiv hobby, trenger mer kunnskaper i musikkteori enn den jevne elev. Elevene i skolen trenger bare en viss oversikt, men denne oversikten er viktig for å forstå. Han mener at bevisstgjøring om hvordan musikken er bygget opp vil berike elevenes opplevelser. Han mener også at kunnskaper i musikkteori kan være et verktøy for elevene, slik at de lettere kan sette ord på det de kan, og hjelpe dem å trenge lenger inn i musikken.

Også Grethe peker på at teorien kan fungere som et verktøy. Hun mener at elevene kan mye, men at de mangler språk til å sette ord på kunnskapene sine. Gjennom å lære det teoretiske i musikken, vil elevene lettere kunne forklare ting og de vil forstå sammenhenger bedre. På denne måten vil de også oppleve mestring. Hun er likevel klar på at undervisningen må ligge på et enkelt nivå som elevene kan forstå. Astrid synes undervisning i musikkteori er viktig for at elevene skal kunne forstå bedre, forstå systemet i musikken og hva de spiller. Hun er opptatt av å få elevene til å like musikk, inspirere dem og gjøre dem nysgjerrige på faget slik at flere melder seg på musikkaktiviteter i fritiden.

5. Drøfting og vurdering

Jeg har fått mye informasjon gjennom undersøkelsen, lærerne har gitt med gode og utfyllende svar. Jeg skal nå analysere de dataene som undersøkelsen viser og se på disse opplysningen i lys av teorien jeg har presentert. Samtidig vil jeg vurdere svarene i forhold til egne meninger og tanker.

5.1 Lærernes holdninger og syn på emnet musikkteori

Jeg må innrømme at lærernes svar på en del av spørsmålene overrasket meg. Jeg har gått med et inntrykk av at de fleste lærere i grunnskolen nedprioriterer undervisning i musikkteori og at elevenes opplevelser og praktiske utførelse av musikk har fått all fokus. Undersøkelsene viser derimot at musikkteorien har mer fokus i undervisningen enn det jeg trodde. Jeg opplever at Grethe, Astrid og Magne alle mener at musikkteori innehar en forholdsvis stor del av undervisningen i faget. Grethe er noe vag i sitt svar på hvor mye fokus hun synes emnet har, og det kommer ikke helt tydelig fram hva hun egentlig mener, men jeg har tolket det slik at hun legger større vekt på det praktiske enn det teoretiske. Magne og Astrid er derimot tydelige når de svarer at teori og praktisk arbeid får omtrent like mye fokus. Dette kan jo tolkes dit hen at fokuset varierer fra lærer til lærer, noe det nok også gjør. Astrid og Magne sitt svar samsvarer godt med fokuset de musikkteoretiske emnene har i kompetansemålene; både innenfor områdene *Musisere*, *Komponere* og *Lytte* er det flere mål som går på teoretiske kunnskaper (Utdanningsdirektoratet u.å.a). Kunnskapsløftet er det faste holdepunktet lærerne forholder seg til og kompetansemålene er grunnlaget for hva lærerne skal undervise i. Derfor ser jeg på lærerne sine svar som helt i tråd med det som står i læreplanen for musikk.

Astrid er veldig opptatt av at elevene skal få et godt forhold til musikken og ønsker å gjøre dem nysgjerrige på faget. Hun har erfaring med at mange elever får et negativt bilde på musikkfaget fra barneskolen, på grunn av lite variasjon. Denne holdningen mener jeg Astrids elever vil tjene på, ettersom hun selv er interessert i å lære elevene mest mulig og at hun har som mål å skape nysgjerrighet for og glede i musikkfaget. Slik Svanberg og Wille (2009) peker på, er læreren en svært viktig faktor for elevens læring. Derfor har musikk lærerens holdninger til faget mye å si for elevenes innsats og motivasjon. Jeg har fått inntrykk av at alle lærerne stort sett var positive til emnet musikkteori og at de har reflekterte tanker om dette. Også det faktum at de føler seg trygge i emnet selv, vil gagne elevene. Trygghet hos læreren og det at de er tydelige på hva de ønsker at elevene skal kunne, vil være med på å sikre at elevene faktisk lærer (Svanberg og Wille 2009).

Hilde Synnøve Blix sammenligner notespråket med hvordan barna lærer seg skriftspråket og peker på hvor viktig det er at selve *språket* (her musikken) må beherskes før de kan lære seg skriftspråk (Odland 2012). I undersøkelsen svarer Grethe at hun ser på musikkteorien som byggesteiner og også hun sammenligner dette med lese – og skriveopplæringen i norskfaget. Jeg mener at både Blix og Grethe er inne på noe svært viktig her. Ved å se på musikkteori som byggesteiner, små klosser som er nødvendige for å bygge kunnskap, vil både lærere og elever se på musikkteori som noe nyttig. Men det er viktig at elevene først får en god erfaring med å spille og synge i musikktime, før de blir presentert for teorien. De må få noen «knagger» å henge musikkteorien på. Musikkpedagogen Suzukis konsept, der elevene lærer musikk gjennom gehørtrening før de lærer noter/teori (Hanken og Johansen 1998), er helt i tråd med det Blix sier. Magnes opplevelse av at praktisk arbeid i musikk oppleves mer meningsfullt enn arbeid med teori, kan ha sammenheng med at han ser på disse aspektene som to forskjellige deler. Carl Orff søkte å forene disse delene slik at elevene kunne arbeide både praktisk og teoretisk på samme tid.

Som jeg har nevnt, finnes det mange måter å forklare uttrykket musikkteori. Selv om både definisjoner og den enkelte lærer kan gi noe ulik beskrivelse av uttrykket, er de aller fleste enige om at det handler om musikkens grunnleggende elementer. Både Grethe, Astrid og Magne forstår musikkteori som noe grunnleggende innenfor musikken og nevner blant annet notelære og besifring som element. Ser vi på kompetansemålene for ungdomstrinnet, ser vi at besifring og akkorder er noe elevene skal kunne anvende når de musiserer. På barneskolen er det fokus på at elevene skal ha kjennskap til og kunne *imitere* rytmer og melodier etter gehør. I disse årene skal elevene lære seg det grunnleggende slik at de i ungdomsskolen kan fokusere mer på å anvende disse kunnskapene i det praktiske arbeidet med musikk (Utdanningsdirektoratet u.å.a). Jeg skal komme tilbake til dette med anvendelse av musikkteori senere i oppgaven. Magne, Astrid og Grethes syn på uttrykket musikkteori stemmer godt overens med det som står i læreplanen.

Skolen, og dermed læreren, har ansvar for at elevene utvikler holdninger som er selvstendige og som baserer seg på de grunnleggende verdiene i samfunnet (Imsen 2005). Mange elever er svært interesserte i musikk, på forskjellige plan, men det er ikke alltid de er så åpne for andre aspekter ved musikken utover sine egne interesser. De ser gjerne på popstjerner som sine idoler og ønsker å være som dem. Musikk lærerne har her et ansvar for å hjelpe elevene til å tenke kritisk og til å se at det å bli popstjerne faktisk krever både innsats og kunnskaper i musikk (Imsen 2005). Ved å ha engasjerte og reflekterte lærere, som Astrid, Grethe og

Magne, er mulighetene større for at elevene også kan åpne seg for at musikkteori kan brukes på mange forskjellige måter.

5.2 Undervisning i musikkteori

I svarene til Magne kommer det, som jeg har nevnt, fram at han opplever den praktiske undervisningen mer meningsfull enn den teoretiske. Dette er nok en opplevelse han deler med elevene; det er klart det er mer spennende å spille og synge enn det er å lære noter. Her kommer vi inn på et viktig aspekt, nemlig hvordan det blir undervist i emnet. Dette vil ha mye å si for både lærerens og elevens opplevelse. Som Hilde Synnøve Blix sier, handler det mye om at elevene må forstå sammenhengen mellom musikkteorien og musikken, for på den måten å se hvordan de kan bruke den. Her ser vi tydelig hvilken betydning Skaalvik og Skaalviks (2009) anvendelseskunnskap har. Hvis ikke elevene skjønner hvordan de kan anvende det de lærer i musikkteori, vil de heller ikke kunne bruke disse kunnskapene til noe nyttig. I undersøkelsen kommer det fram at lærerne har inntrykk av at lærernes kunnskaper i musikkteori generelt er lave. Som Grethe påpeker, kan dette ha sammenheng med at elevene synes det er vanskelig, men jeg tror også at en annen grunn til dette er at de mangler anvendelseskunnskap. Blix mener at barn og unge ofte slutter med ulike musikkaktiviteter fordi de ikke behersker notespråket. De mister rett og slett motivasjonen fordi de ikke forstår sammenhengen mellom notene og det de spiller. Musikkteori *blir* et vanskelig tema når elevene ikke vet hvordan de skal bruke den.

Alle lærerne i undersøkelsen min har svart at de, når de underviser i musikkteori alltid knytter teorien opp mot praktiske oppgaver. Dette viser at også de ser viktigheten av at elevene kan knytte sammen teorien med det de spiller/synger. De har litt ulike måter å undervise på; Grethe bruker en induktiv undervisningsmetode ved å la elevene høre på et musikkstykke og la elevene lytte og lete etter de ulike elementene i stykket. Astrid og Magne bruker en mer deduktiv metode der de først jobber med en ren teoriøkt og deretter lar elevene jobbe praktisk med stoffet. Magne varierer gjerne med den induktive metoden gjennom lytting, på samme måte som Grethe. Det er ikke mulig å konkludere med at den ene metoden er bedre enn den andre, men jeg tenker at Magne sin variasjon kan være fornuftig for å sikre at alle elevene får med seg innholdet i undervisningen. Dette stemmer også overens med Hanken og Johansen (1998) sitt syn, og de mener at variasjon også kan bedre elevenes motivasjon for faget.

Som jeg har nevnt, har jeg inntrykk av at Magne skiller teori og praktisk arbeid. Dette inntrykket gjelder også de andre lærerne i undersøkelsen. De har gjerne *først* en teoriøkt og så

jobber elevene praktisk. Jeg er av den oppfatning at musikkteoriundervisningen ville blitt både mer interessant og lettere for elevene å bruke dersom denne undervisningen hadde smeltet sammen bruk av teori og praksis. Ved å la elevene jobbe praktisk *med* teorien, som i metoden til Carl Orff, ville sammenhengen mellom musikk og teori lettere bli synlig for elevene.

Jeg er overrasket over at lærerne svarte at de brukte lite gehørtrening i undervisningen. Da jeg stilte spørsmålet (se vedlegg 2, spørsmål 8), virket noen av lærerne litt usikre på hva jeg mente. Jeg forsøkte å klargjøre for dem hva jeg mente, men føler likevel ikke at dette spørsmålet ble skikkelig forstått. Selv om alle tre svarte at de brukte denne metodene svært lite, er jeg overbevist om at de bruker gehørtrening mer enn de tror. Som Hanken og Johansen (1998) sier, er dette en svært gammel tradisjon som fremdeles aktivt brukes både av musikere og i opplæring. Lærerne fikk nok ikke tenkt skikkelig over hva det var jeg spurte dem om, for jeg tror nok at de trener opp elevenes gehør gjennom å lære dem melodier og sanger, enten på instrument eller når de skal synge. Det er mulig at denne typen læring er underforstått for lærerne, og at de derfor ikke er bevisste på at det er gehørtrening de bruker. Dette er også en metode elevene bruker uten at de er bevisste på det. De lytter til musikk og lærer seg slik mange sanger i ulike sjangre. De bruker denne metoden både i sang og til å lære seg et instrument.

Jeg er mindre overrasket over at lærerne ikke bruker hørelære. Jeg har et inntrykk av at denne metoden blir brukt mer for lærerstudenter enn for elevene i grunnskolen. Dette synes jeg er synd, for jeg har selv opplevd at det er mange aspekter ved musikken jeg forstår bedre gjennom hørelæren. Som det beskrives i Den store danske (u.å.) skal hørelæren hjelpe oss til å utvikle våre ferdigheter til å oppfatte musikken bevisst. Å lære musikkteori gjennom å bruke ørene vil hjelpe elevene til å forstå sammenhengen mellom teorien og det praktiske arbeidet de faktisk gjør. Det var dette Carl Orff ville oppnå gjennom sin metode; gjennom å arbeide praktisk med musisering mente han at elevene lettere ville lære seg de grunnleggende elementene i musikken (Hanken og Johansen 1998). Jeg mener at både gehørtrening og hørelære kan være et middel for læreren til å hjelpe elevene mot en bedre forståelse av musikken, og at de kan arbeide mer selvstendig hvis de har de nødvendige kunnskapene og kan bruke dem. Det finnes dessuten flere, artige og effektive nettsteder der elevene kan trene seg i hørelære. Magne var den eneste læreren som fikk spørsmål om bruk av IKT i undervisningen, og han mente at dette brukes lite, blant annet på grunn av mangel på programvare. Det fine med mange av disse nettstedene er at de er gratis og lett tilgjengelige.

Jeg tror ikke det er så mange lærere som kjenner til disse nettstedene, og dette kan jo ha sammenheng med at hørelære generelt blir lite brukt i undervisningen.

5.3 Musikkteori som verktøy

Jeg stilte meg tidligere spørsmålet om lærerne sin utdanning og erfaring kunne ha innvirkning på de svarene de gav. Det viste seg at alle lærerne hadde forholdsvis lang erfaring og at de alle hadde minst 30 studiepoeng i musikk. De hadde alle vært eller var aktive med musikkaktiviteter på fritida. Siden de har så lang erfaring med å undervise i musikk, og er aktive selv, ser de viktigheten av den teoretiske biten i faget. Alle peker på at undervisningen i musikkteori kan hjelpe elevene med å *forstå* musikken bedre. Både Grethe og Magne mener at kunnskaper i musikkteori kan hjelpe elevene i å sette ord på det de gjør i timene og at det derfor kan hjelpe på mestringsfølelsen. Dette har jeg jo selv erfart. Grethe forteller at hun opplever at elevene sitter med mye kunnskaper uten at de klarer å sette ord på det. Ved å lære om musikkteori gir hun elevene et verktøy som de kan bruke til å forstå. I fagplanen for musikk, under formål, står det at «(...) kjennskap til musikk, kunnskap om musikk, utvikling av musikalske ferdigheter og refleksjon om musikk til sammen danner grunnlag for musikkopplevelsen (...)» (Utdanningsdirektoratet u.å.a) Dette understreker det Grethe sier; kunnskaper i musikkteori kan hjelpe elevene i prosessen med både å få kjennskap til musikken og til å utvikle de musikalske ferdighetene. Men både Grethe og Magne peker på at undervisningen må ligge på et enkelt nivå og at det ikke må gå over hodet på elevene. Det de lærer av teori, må kunne anvendes i det praktiske arbeidet.

Det er altså *forståelsen* for musikk som blir viktig når det kommer til undervisning i musikkteori. Ved å gi elevene innsikt i musikkens grunnleggende elementer, som puls, rytme og notelære, mener jeg at dette kan øke elevenes forståelse for musikken og at de kan bli mer selvstendige i instrumentalopplæring. Selv om mesterlære fremdeles er en utbredt metode i instrumentalundervisningen, fører musikk lærernes tidsbegrensninger i musikkfaget til at mye av denne læringen blir overlatt til elevene. Når de vet hvordan musikken skrives ned, hvordan de kan lese noter og hvordan akkorder er bygget opp, får de en dypere innsikt i musikken og det kan bli lettere for dem å lære nye musikkstykker og sanger.

6. Avslutning

Arbeidet med oppgaven og undersøkelsen har vært svært krevende, men også utrolig lærerikt og interessant. Jeg har vært svært heldig med at utførelsen av undersøkelsen, selve intervjuene, gikk helt uten problemer. Skolen har opptrådt på en imøtekommende måte og lærerne har gitt mye av seg selv i sine svar. På denne måten føler jeg at jeg har fått mye og god informasjon å jobbe med. Det som har vært mest utfordrende for meg under arbeidet har vært å finne relevant teori og forskning. Det finnes lite teori som går på akkurat de spørsmålene jeg ville finne svar på; musikk læreres holdninger og tanker om musikkteori. Derfor måtte jeg bruke mye tid på å finne teori jeg kunne knytte opp mot problemstillingen min. Når dette arbeidet først var gjort, forløp resten av arbeidet med oppgaven lettere.

Gjennom undersøkelsen, føler jeg at jeg har fått svar på problemstillingen min. Jeg har fått kunnskap om lærernes tanker om og holdninger til musikkteori, og jeg har fått et innblikk i hvilke metoder de bruker i undervisningen. Samtidig har jeg også fått vite noe om hva lærerne mener om hvor viktig de synes undervisning i dette emnet er. Mange av svarene var forenelige med mine egne meninger og inntrykk. Det resultatet som var mest uventet, var hvor mye fokus lærerne mente emnet musikkteori fikk i faget. Jeg har, som jeg har nevnt tidligere, vært av den oppfatning at emnet har fått lite fokus, men undersøkelsen viser noe annet. Jeg har basert min oppfatning på det jeg har observert i praksis, og ettersom jeg har svært lite praksis fra musikkfaget, er det nok helt naturlig at resultatet ikke stemmer overens med mine erfaringer. Selv om dette var overraskende, er det en positiv overraskelse siden jeg selv mener at musikkteori bør ha en del fokus i undervisningen.

Svarene jeg har fått og kunnskapene jeg sitter igjen med etter å ha gjennomført undersøkelsen, er noe jeg vil ta med meg når jeg selv skal praktisere som musikk lærer. Det å få høre andres erfaringer hjelper meg til å få større innsikt i hvordan jeg selv ønsker å forholde meg til undervisning i musikkteori. Mine egne erfaringer med at musikkteori kan fungere som et verktøy for en dypere forståelse for musikkfaget, bekreftes både gjennom teorien og gjennom det lærerne har svart. Jeg føler meg nå tryggere på at undervisning i dette emnet er viktig, og jeg har fått mange tanker om hvordan jeg selv ønsker å undervise i musikkteori.

Kilder

Den store danske (u.å.) *Hørelære*. Hentet fra

http://www.denstoredanske.dk/Kunst_og_kultur/Musik/Klassisk_musik/Terminologi,_noder_og_tonearter_/h%C3%B8rel%C3%A6re den 23.05.12

Hanken, I.M. og Johansen, G. (1998). *Musikkundervisningens didaktikk*. Oslo: Cappelen akademisk forlag.

Imsen, G. (2005). *Elevenes verden. Innføring i pedagogisk psykologi*. Oslo: Universitetsforlaget.

Johannesen, A. og Tufte, P.A. (2002). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag.

Odland, A.M. (2012). Gi barna effektiv notesingshjelp. *Musikkultur 1/2, 2012*.

Postholm, M.B. og Jacobsen, D.I. (2011). *Læreren med forskerblick. Innføring i vitenskapelig metode for lærerstudenter*. Kristiansand: Høyskoleforlaget

Ruud, E. (1994). Musikkundervisning, relativisme, identitet og verdivalg. I: P. Dyndahl og Ø. Varkøy. *Musikkpedagogiske perspektiver*. Oslo: Ad notam Gyldendal.

Skaalvik, E.M. og Skaalvik, S. (2005). *Skolen som læringsarena. Selvoppfatning, motivasjon og læring*. Oslo: Universitetsforlaget.

Store norske leksikon (u.å.). *Musikkteori*. Hentet fra <http://snl.no/musikkteori> den 20.05.12

Svanberg, R. og Wille, H.P. (2009). *La stå! Læring – på veien mot den profesjonelle lærer*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Takt og tone (u.å.). *Musikkteori*. Hentet fra

<http://taktogtone1.homestead.com/Musikkteori.html> den 14.05.12

Utdanningsdirektoratet(u.å.a). *Fag og fagplaner* [Kunnskapsløftet]. Hentet fra

<http://www.udir.no/Lareplaner/Grep/> den 20.05.12

Utdanningsdirektoratet (u.å.b). *Generell del av læreplanen* [Kunnskapsløftet]. Hentet fra

<http://www.udir.no/Lareplaner/Generell-del-av-lareplanen/> den 20.05.12

Wikipedia (u.å.). *Musikkteori*. Hentet fra <http://no.wikipedia.org/wiki/Musikkteori> den 12.04.12

Vedlegg 1

FORESPØRSEL OM DELTAKELSE I FORSKNINGSPROSJEKT

I forbindelse med min bacheloroppgave som 3.års student ved Praktisk/estetisk lærerutdanning ved HSH, ønsker jeg å forespørre om Deres deltagelse.

Bacheloroppgaven er knyttet opp mot pedagogikkfaget og et valgfritt fag, i mitt tilfelle musikk. I min oppgave ønsker jeg å finne ut mer om musikk lærere sine holdninger, erfaringer og tanker i forhold til undervisning i musikkteori (rytme, notelære, puls, akkorder m.m.). Jeg ønsker også å innhente opplysninger om musikkfagets didaktiske elementer; hva, hvordan og hvorfor undervisning i musikkteori? Som respondenter i mine undersøkelser ønsker jeg å bruke musikk lærere ved skolen.

For å innhente de opplysningene jeg trenger til mitt arbeid, ønsker jeg å benytte meg av intervju. Jeg ønsker å intervju musikk lærerne ved skolen der spørsmålene vil dreie seg om det ovenfor nevnte tema. Intervju av lærere kan skje når det måtte passe for den enkelte, her kan vi lage egne avtaler.

Alle opplysninger jeg tilegner meg under undersøkelser vil bli behandlet konfidensielt. Under intervju vil alle svar kun noteres skriftlig uten bruk av kamera eller båndopptaker. Ingen intervju vil som helhet lagres på datamaskin, kun resultater som kommer fram som følge av de svar som er blitt gitt. De som deltar i undersøkelsen vil bli anonymisert. Etter endt studie, vil alle intervjuer bli slettet/makulert.

Jeg vil understreke at deltagelse i forskningsprosjektet er helt frivillig og at samtykke kan trekkes tilbake så lenge studien pågår, uten at Dere må oppgi grunn. Jeg er som forsker underlagt taushetsplikt og alle data vil bli behandlet konfidensielt. Ved spørsmål kan jeg kontaktes på mail eller telefon.

Med vennlig hilsen

Henriette Milje

Vedlegg 2

Nr.	SPØRSMÅL	SVAR
1	Hva er din utdanning? Har du musikkfaget i din utdanning?	
2	Hvor lenge har du undervist i musikk?	
3	Hvor har du din erfaring fra? (Ungdomsskole, barneskole, kulturskole, annet?)	
4	Er du eller har du vært aktiv i musikkaktiviteter på fritida?	

5	Hvor mye fokus synes du det er på emnet musikkteori i musikkundervisningen ved skolen?	
6	Hvor trygg føler du deg på emnet?	
7	Hva legger du i uttrykket musikkteori?	
8	Hvordan ville du lagt opp en undervisningsøkt i musikkteori? Bruker du hørelære/gehørtrening som en del av denne undervisningen?	
9	Hva er din opplevelse av elevenes kunnskaper i musikkteori?	
10	Hvor viktig synes du undervisning i musikkteori er, i forhold til elevenes læring i musikk?	